

JEDNAKOST, RAZVOJ I MIR

IV. svjetska konferencija o ženama

Tereza Ganza-Aras
Sabor RH, Zagreb

UDK: 342.7-055.2
316.66-055.2

Primljeno: 13. 11. 1995.

Krajem kolovoza i početkom rujna 1995. godine održana je u Pekingu IV. svjetska konferencija o ženama u organizaciji Ujedinjenih naroda. U radu skupa sudjelovalo je oko 35 000 žena. Ukupno je održano oko 3300 skupova na kojima je bilo izneseno više od 50 000 problemski postavljenih pitanja, prijedloga za njihovo rješavanje, zakonskih i praktičnih primjera raznih metoda za postizanje ženskih ljudskih prava. Rad se odvijao plenarno i u radionicama, a u radu skupa sudjelovalo je i više predstavnica iz Hrvatske.

Nakon 10 godina ponovno su UN organizirali svjetski skup o problemima i položaju žene. Ovaj put je to IV. konferencija, održana u Kini. Bio je to najveći skup što su ga UN upriličili. Zasigurno ga se može označiti sintezom nekoliko vrlo značajnijih prethodnih UN-skupova bliskih problemima žene, odnosno obitelji. Svakako je to Konferencija u Kopenhagenu 1980, pa u Nairobiju 1985, Konferencija o okolišu u Rio de Janeiru 1992, Konferencija o ljudskim pravima u Beču 1993, Konferencija o stanovništvu i razvoju u Kairu 1994, a nadopunit će je vjerojatno i Konferencija o ljudskim naseljima koja se planira održati slijedeće godine u Carigradu. Konferencija održana u Kini odvijala se u dva zasebna dijela: jedan u Pekingu i drugi u Huairou. Krajem kolovoza započeo je rad raznih mnogobrojnih nevladinih udruženja za zaštitu ženskih ljudskih prava i obitelji, koji se održavao u Huairou, gradu (lječilištu i odmaralištu) od približno 100 000 stanovnika, nedaleko Pekinga. Drugi dio je bio organiziran u prvoj polovici rujna u samom Pekingu i na njemu su sudjelovale vladine organizacije i delegacije raznih svjetskih organizacija političkih stranaka za ženska pitanja. Sve sudionice akreditirane za Konferenciju u Pekingu mogle su sudjelovati i u zbivanjima u Huairou, ali obratno nije bilo moguće. Procjenjuje se da se broj sudionika kretao do 35 tisuća žena, no točni će se podaci znati uskoro.

U Huairou se raspravljalo u više od 360 kružoka (*workshop*). Radilo se od 9 do 21 sat od 31.VIII-8.IX. Ukupno je održano oko 3300 skupova, na kojima je (u obliku izvještaja, uvodnih riječi ili rasprava) bilo izneseno preko 50 000 proble-

matski postavljenih pitanja, prijedloga za njihovo rješavanje, teoretskih obrazloženja, praktičnih uputa, zakonskih i praktičnih primjena raznih metoda za postizanje ženskih ljudskih prava.

U Pekingu su se generalne rasprave održavale u velikoj amfiteatralnoj dvorani s galerijom, a istodobno se radilo u još 8 velikih i 3 manje dvorane te u mnogo malih prostorija u glavnoj kongresnoj zgradi, zatim u još tri druge zgrade u istom bloku s mnogo dvorana. Samo u plenarnoj sjednici u 12 dana trajanja konferencije izneseno je oko 540 izvještaja.

Dovoljno je bilo letimično pogledati ova dva skupa pa da se lako uoči njihova međusobna razlika. Po izgovorenim riječima, obje su skupine isticale iste probleme, ali dok su se govori u plenarnoj dvorani u Pekingu doimali, više ili manje, kao fraze i izlizane konstatacije, dotle su iste riječi izrečene u Huairou odavale živu želju ženskih organizacija da se založe (svaka u svojoj zemlji) za stvarne promjene. Govornica za plenarnu raspravu bila je u Pekingu mjesto na kojem su službene predstavnice svojih država (ministrice, predsjednice vlada, kraljice, čelne žene parlamenata) davale afirmativne sudove o nastojanjima svojih državnih vlasti da se za probleme žena nađu povoljna rješenja.

Atmosfera u Huairou bila je protestna, pomalo agresivna, turbulentna. Odasvud su vrebale parole, plakati, transparenti. Zbivanja su se dobrim dijelom odvijala u obliku hepeninga, demonstracija, plesova i raznih drugih sličnih atrakcija. Referati u Huairou bili su nabijeni kritikom vladajuće prakse. Iskazivala se spremnost na upotrebu svih legalno raspoloživih sredstava za poboljšanje nepovoljnog položaja žena. Ovisno o situaciji u pojedinim državama, diskusije su i u Pekingu i u Huairou pokazivale svu lepezu ženske podređenosti: od nepismenosti, odnosno držanja ženske djece podalje od školovanja (u zemljama Afrike) preko zarobljavanja žene u obiteljskoj kući (u većini muslimanskih država) do otežavanja afirmiranim i sposobnim ženama da zauzmu visoke položaje u karijeri, posebno one na kojima se donose bitne odluke od općeg ili posebnog interesa (u zemljama najnaprednijeg dijela svijeta).

Možda se ono najvrednije odvijalo baš u radionicama. To su bili kružoci od 20-30 žena okupljenih oko jednog, naizgled "malog" problema (npr.: da li se na očev zahtjev odreći želje za studijem; da li se na suprugov zahtjev odreći profesije i sl.; što učiniti ako se u braku osjećaju poražene i iskorištavane) za rješenje kojega se traži osobna hrabrost svake žene posebno. Žene su si davale međusobnu potporu i dobivale informacije kojim se institucijama, vladinim i nevladinim organizacijama u svojoj zemlji mogu obratiti za pomoć. "Velike" teme su se raspravljale u okviru sastavljanja zaključnog dokumenta Konferencije. To je bio onaj najteži i najvažniji dio Konferencije, a odvijao se iza javne scene. Radilo se u nekoliko sekcija – po temama – a svaka je država članica UN-a, u svakoj sekciji imala svoje predstavnike. Za Hrvatsku su to bile gospođe Mirjana Mladineo iz Hrvatske misije pri UN u New Yorku, Dubravka Šimonović iz Ministarstva vanjskih poslova i Marina Musulin iz Ministarstva rada i socijalne skrbi. One su tijekom više od dva tjedna svaki dan sjedile do kasno u noć sudjelujući u izradi završnog dokumenta, dakako po generalnim uputama dobivenim od vlasti u Zagrebu.

Većina izgovorenog na Konferenciji u Pekingu kretala se po stereotipu. Naime, na skupu vladinih delegacija u Pekingu svaka je delegacija – bez iznimke – odražavala prilike u svojoj zemlji, odnosno stupanj postojanja slobode i demokracije svoje zemlje. Kad bismo ozbiljno shvatili iznijeta izvješća u generalnoj debati, morali bismo zaključiti da među zemlje koje su najbolje riješile pitanje ženskih prava spada npr. Kuba, u kojoj samo intrigantske igre SAD-a smetaju da stanje ne bude upravo idealno. Za žene u SAD-u rečeno je da su daleko od uživanja punih prava, da je seksualno ugrožavanje ozbiljan problem, da je broj žena izloženih nasilju unutar obitelji zabrinjavajući, pa bi se trebalo zaključiti kako je Amerikanka u daleko lošijem položaju od npr. Irankinje. Naime, izvješće Irankinje, omotane u crnu mantiju do te mjere da su joj se mogle vidjeti jedino oči, opisalo je položaj žene u svojoj zemlji pozitivnim i preporučilo ga kao primjer svim ženama svijeta! Pritom su Irankinje s galerije organizirano pljeskale svojoj predstavnici po "metodi" sportskih navijača.

Da je Konferencija bila ogledalo međudržavnih odnosa u svijetu, vidjelo se po odabiru osoba i razini službenih primanja kod kineskih državnih i drugih vlasti te po izboru praćenja tih primanja i drugih aktivnosti (npr. sađenje memorijalnih stabala) od kineske TV. Svakako je važno zabilježiti epizodu oko nastupa Hillary Clinton. Prva dama SAD-a (a time i svijeta), odjevena u ružičasti kostim i s novom frizurom, samouvjerena hoda i uvjerljiva govora, uputila je – i to prilično oštrim riječima – kritike Kini zbog restriktivnih mjera koje je ova djelomično samo pokušala nametnuti, a djelomično i nametnula, u vezi s održavanjem Kongresa, odnosno restrikcije pri dozvoli ulaska u Kinu i kretanju po Kini. Bila je stavljena zabrana dolaska u Peking delegaciji iz Tajlanda, a žene Tibeta, kao i većina ostalih iz Kine, smještene su daleko od trga Tiananmena, kako bi ih se onemogućilo da organiziraju demonstrativno okupljanje žena svijeta. Između ostalog, Kineskinje se protive politici prisilnog pobačaja i sterilizacije, koje se mjere u Kini provode radi sprečavanja rasta broja Kineza. Trg Tiananmen bio je strogo nadgledan. Točno je bilo određeno kojim njegovim dijelom je dopušten prolaz.

SAD su, a u tome su ih podržale ženske delegacije iz drugih Zapadnih zemalja, zaprijetile bojkotom Kongresa ukoliko Kina ne pusti na slobodu uhapšenog američkog novinara koji je izvještavao o nepoštivanju ljudskih prava i slobode vjeroispovjedi u Kini te ako zabranom ulaska u zemlju onemogućće bilo kojoj delegaciji pribivati Kongresu. Kina je – poslije poduljih diplomatskih natezanja – udovoljila zahtjevima. Američki je novinar pušten na slobodu ali i izgnan iz Kine, a ozbiljnih demonstracija za vrijeme održavanja Kongresa nije bilo. Kina je, dakako, postigla što je željela: Kongres je održan u Pekingu, zarada od njega je zasigurno bila dobra, svakako u granicama predviđenog, kineske ženske organizacije – a one tamo mogu biti samo državne i partijske – govorile su hvalospjeve svojoj brizi za dobro kineske žene, a dojam o Kini za prosječnomisleće žene ostao je nezaboravno ugodan.

Kina se danas doista doima prekrasno. Sve što je prosječnom posjetitelju – koji zalazi u obične lokale, jede izvrsna kineska jela, zaviruje u ulice najsiromašnijih četvrti, gleda velebne moderne palače noću osvjetljene reklamama i raznobojnim reflektorima, vozi se jeftinim taksijima po širokim bulevarima u dobro organi-

ziranom prometu, uživa u dobroj informiranosti i svemu ostalom što je potrebno za solidno funkcioniranje ovakve manifestacije, a uz to osjeća kinesku uljudnost, smisao za diskretnu ljepotu – ponuđeno, mora u njemu zacijelo pobuditi duboke simpatije za Kinu i Kineze.

Kina je danas za većinu građana svijeta ono što je bila Jugoslavija od kraja 60-ih godina: zemlja socijalizma s ljudskim likom, zemlja koja brzim tempom ide prema ekonomskom prosperitetu. Sudionice Kongresa zacijelo su otišle iz Kine s tim dojmovima. Malo će se tko uzbuđivati što kineska žena neće od Kongresa imati neke koristi i što je kineskoj javnosti uskraćeno čak da se upozna s govorom H. Clinton. Njezin govor – dakako na engleskom – nije preveden kineskom gledateljstvu, niti ga je kinesko novinstvo na bilo koji način komentiralo. Za mnogoljudnu Kinu ostala je tajna što je prva dama svijeta u njihovom glavnom gradu rekla i koju je poruku uputila Kini i svijetu u vezi sa ženskim ljudskim pravima, ne štedeći od kritike ni stanje u SAD-u. Bilo je dovoljno da znaju da je počastila Kinu svojim dolaskom – i ništa više.

S druge pak strane, mnoge su organizacije iz afričkih i južnoameričkih zemalja neprijateljski dočekale H. Clinton, protestirajući protiv multinacionalnih kompanija koje svojim monopolom otežavaju ili čak izravno sprečavaju razvoj manje razvijenih zemalja svijeta, što za posljedicu ima i nepovoljno stanje žena u tim državama.

Ako bi se mnoštvo onoga što se na Konferenciji moglo čuti htjelo sažeti u nekoliko bitnih točaka, onda bi to moglo biti sljedeće: kako poboljšati uvjete rada za zaposlene žene, uvesti jednake plaće za isti rad, dati veće pogodnosti za porodništvo, kako u planiranju obitelji uključiti volju žene, provesti odgovarajuću edukaciju, donijeti strože zakone o zaštiti ženinog integriteta, ne samo na radnom mjestu nego i u obitelji. Naglašavala se potreba obveznog uvođenja kvote za žene pri svakoj javnoj djelatnosti, tako da se u dogledno vrijeme barem u najrazvijenim zemljama svijeta ostvari zamisao o tome da se 30-40% značajnijih položaja osigura ženama.

No, primijećena je agresivnost žena iz konzervativnih zemalja, a i neke druge pojave izazivaju slutnje da su ipak u porastu tendencije afirmacija tradicionalne uloge žene, i to ne u postojećim internacionalnim organizacijama, nego unutar društvenih gibanja mnogih, pa čak i europskih zemalja, posebno onih u tranziciji i u zemljama nekadašnjeg trećeg svijeta. To je upravo suprotno dokumentu donesenom u Nairobiju prije deset godina. Tada, 1985, donesen je dokument *Future-Oriented Strategies for the Advancement of Women by the Year 2000* kao strateški plan o unapređenju žene do 2000. Po tom optimističnom projektu, koji je pisan sa stajališta odnosa između muškarca i žene, i tek je iz toga aspekta gledao na položaj žene u društvu, trebalo je posvuda u svijetu – barem u zemljama članicama UN-a – omogućiti ženama pristup u sve segmente javnog djelovanja. Danas se mora ustvrditi da je taj plan ostao uglavnom iluzija, osim što je u razvijenim zemljama, posebno u SAD-u, porasla svijest o postojanju ženskog pitanja i o potrebi njegova rješavanja.

Danas u ženskom pokretu, osim što su zastupljene mnogo šire teme nego u doba klasičnog feminizma, prevladavaju i drugi tonovi. Možda ga sintagma "sanft und rebellisch" ("meko i buntovno"), kojim se nazvao jedan njemački ženski forum, najbolje obilježava. Sadržajno, zahtjevi se kreću u traženju prava na najviše obrazovanje, prava na rad, prava na poduzetništvo, prava na slobodne odluke, odnosno prava na samostalan život, zaštitu žene u neozakonjenoj bračnoj zajednici, puna građanska prava, zaštitu materinstva, pravne mjere radi ostvarenja seksualne ravnopravnosti i ukidanja dvostrukog morala, zakonsko izjednačavanje bračne i izvanbračne djece, dokidanje pojma "nezakonito dijete", prava na legalizaciju pobačaja, uvođenje kvote za političke pozicije od lokalne do državne razine, kao i za upravljačka mjesta u gospodarstvu i sl.

Primjena kvote ili primjena politike tzv. pozitivne diskriminacije, koja prividnim davanjem prednosti ženama pri određenim položajima i zaposlenjima zapravo utire put njezinoj ravnopravnosti u bespoštednoj konkurenciji s muškarcima, dalo je do sada mršave, gotovo zanemarujuće rezultate, ali je ipak još uvijek jedini način zaštite ženinog udjela u javnim poslovima. Stoga, ma koliko sposobnim ženama bilo odbojno da se za svoj profesionalni uspjeh posluže politikom pozitivne diskriminacije, odnosno primjenom kvote, čula su se mišljenja da se treba boriti ne za dokidanje kvote nego za njezino povećanje do 40%. Žene se ne smiju pomiriti s time da se samo izrazito sposobne i izrazito radišne među njima – uz malo sreće – uspiju uspeti na više položaje, posebno ne, što je pak najčešći slučaj, da se pritom odriču rađanja, pa i braka.

Bilo bi vrlo korisno napraviti istraživanje o obiteljskom i materinskom stanju uspješnih žena Hrvatske, kako bi se ustanovilo prevladavaju li među njima neudate, razvedene, bez djece, s jednim djetetom ili one udate i s većom obitelji.

Kvotom od 40% brojčane prisutnosti žena postigla bi se određena zastupljenost žena iz koje bi se lakše profilirala i kvaliteta. Odnosno, na isti način na koji se selektiraju muškarci od nižih prema višim profesionalnim položajima, trebalo bi tako biti i za žene. No, u uvjetima njezine podređenosti, preopterećenosti, u njezinom mnogostrukom zaposlenju, čak ni uvođenje visoke kvote ne bi mnogo pomoglo. Možda je pretvaranje domaćinskog posla za četveročlanu obitelj na profesionalno, od države plaćeno, zaposlenje jedino rješenje, jer bi tada žene lakše došle do potrebnog slobodnog vremena, potrebnog za ona zanimanja koja ih privlače prema osobnim sklonostima.

O postignutoj ravnopravnosti moći će se govoriti tek onda kada će većina žena moći realizirati vlastite želje – bez obzira na to o kojim se konkretno željama radi, jer ne treba zaboraviti da su npr. u Hrvatskoj mnoge žene, tvorničke i niže administrativne radnice, pa i druge, bile vrlo nezadovoljne što moraju raditi izvan svog domaćinstva i obitelji. Promjene u budućnosti trebale bi se dogoditi mnogo više u pogledu kvantitetne nego kvalitetne zastupljenosti žena u javnim zanimanjima. Javljaju se mišljenja da bi tom cilju mogli poslužiti mehanizmi primijenjeni u zaštiti svladavanja rasne diskriminacije i u zaštiti nacionalnih manjina. Možda takvi prijedlozi i nisu pretjerani.

Problemi o kojem se raspravljalo na IV. konferenciji, a koji utječu na (ne)zadovoljavajući položaj žena, bili su razvrstani u 13 globalnih tema:

1) *Ekonomski aspekt*

Na pitanje je li omogućeno ženama da budu ekonomski neovisne, profesionalno zaposlene, adekvatno tretirane na radnim mjestima, jednako materijalno vrednovane, jednakih šansi u napredovanju, jednakih mogućnosti u zauzimanju funkcija odlučivanja, odgovor je negativan, i to ne samo u konzervativnih nego – u drugom obliku – i u najnaprednijih nacija.

2) *Uprava i politika*

Ukazano je na to da žene ne sudjeluju u političkom – a to za demokratski svijet znači ponajprije upravljačkom – društvenom području. Poneka žena nađe se i na najvišem položaju izvršne, zakonodavne ili sudske vlasti, no "jedna lasta ne čini proljeće". Čak se i u muslimanskim državama dogodi da funkcije predsjednice države i premijerki obnašaju žene (redovito vrlo šarmantne, visoko školovane i iznimno inteligentne), no tim primjerima tvrditi da je žena u muslimanskom dijelu svijeta postigla ravnopravnost bilo bi isto kao tvrditi da sunčani dan u prosincu znači ljeto.

3) *Ljudska i juristička prava*

Naglašeno je da je žena ljudsko biće ravnopravno muškarcu ali ne i istovjetno njemu te da se trebaju donijeti zakonski propisi kojima se to ostvaruje. Na to su ukazivale predstavnice najrazvijenijih zemalja. O tome je bilo riječi i u govoru Hillary Clinton. Bit formulacije o ženskim ljudskim pravima sastoji se u tome da u onom dijelu ljudskih poslova gdje je neizbježna podjela na "muške" i "ženske" treba prekinuti s praksom podređenosti žene, njezinom "stavljanju na raspolaganje" potrebama djece, supruga, starih roditelja, kućanstva, uglavnom održavanju svega onoga što spada u tzv. privatni dio, ali bitan za funkcioniranje ljudske zajednice.

Ostaviti ženu ovisnom o (dobroj) volji supruga, oca, brata, djece, znači zatvoriti oči pred stoljetnim zlostavljanjem i zloupotrebom žene. Njezini urođeni majčinski a time i zaštitnički osjećaji i izgrađena svijest o odgovornosti zloupotrebljavaju se vrlo često (mnogo češće nego što je javnosti poznato) do te mjere da ona ostaje zarobljenica a ne suradnica rješavanja potreba svojih najbližih, da podređuje svoje opravdane potrebe njihovima, da podređuje svoje želje njihovima i da nerijetko postaje predmetom seksualnog izživljavanja, nasilničkog ponašanja, iskaljivanja muževljevih frustracija, predmetom osude šire okoline u slučaju neuspjeha nekog od njezine obitelji itd.

U demokratskim zemljama, a posebno u SAD-u, glavna tema javne rasprave danas jest sprečavanje kućnog nasilja nad ženama i seksualnog ataka na njih. U potpunosti je osviještena stoljećima zatajena činjenica da je žena izložena slučajevima silovanja od vlastitog supruga i maltretiranju vlastite obitelji, eksplo-

ataciji u obitelji i od poslovnih kolega. Prodire sve više u javnost svijest i o tome da je prostitucija proizvod moralno i materijalno nekažnjene upotrebe žena od muške pohote s jedne strane i, s druge strane, od muške pohlepe za lakom zaradom, da je bavljenje prostitucijom rezultat prevladavajućeg diskriminator-skog društvenog stava o ženi kao predmetu zadovoljenja muških (i obiteljskih) potreba te da su, dakle, prostitutke žrtve takvog društvenog miljea. Primjerice, uglednik će, kad se otkrije njegova veza sa svijetom prostitucije, zasigurno biti društveno žigosan ponajprije sa stajališta nemoralnog ponašanja prema vlastitoj ženi, a tek sporedno, pa i zanemarujuće, s aspekta činjenice da novcem i položajem upotrebljava žensko, dakle ljudsko, biće na način na koji se naručuje viski s ledom. Praksa uobičajena u svijetu biznisa da se pri sklapanju poslova uz marže, poklone, dobar ručak, uključi i diskretna ponuda "slatkog" provoda ne nailazi na ozbiljnija zakonska kažnjavanja.

Nebrojeno mnoštvo nevladinih ženskih organizacija, posebno uspješnih u zadnjih desetak godina, vrlo aktivno, prodorno i organizirano rade na zaštiti žena u nevolji. Čitava je lepeza mjera koje se poduzimaju. Utemeljena su prihvatilišta za pretučene žene, za žene koje su u vlastitoj obitelji životno ugrožene, otvoreni odjeli pri odvjetničkim agencijama gdje se daju besplatni pravni savjeti ženama i pravne usluge u sudskim procesima, uveden je sustav boniteta sucima i odvjetnicima koji besplatno pružaju pravnu zaštitu ženama, vodi se propaganda radi poticanja samih žena da prestanu šuteći i trpeći bespomoćno podnositi nepravde kojima su izložene.

Zanimljivo je napomenuti da se golema većina nevladinih organizacija za ženska prava ne smatra sljedbenicima feminističkog pokreta, što u prvi mah začuđuje, jer se povijesno i sadržajno ženski pokret općenito može identificirati s feminizmom. No, čini se da se pojam feminizma, s pravom ili ne, konačno ograničio na ekstremne aktivistkinje, na agresivne metode u postavljanju zahtjeva za emancipaciju žene. Kako ljudska prava primijeniti i na žene, kako prirodno pravo na slobodnu ljubav i legalno pravo na abortus ostvariti a da protivnici ženskih prava zlonamjerno ne poistovjećuju sve to tobožnjim zagovaranjem nesputanog seksa i neodgovornog rješavanja neželjene trudnoće, što je služilo za moralno diskvalificiranje feministkinja. Velik je dio žena pod pritiskom ovakvih objeda ustuknuo pred opasnošću da budu proglašene feministkinjama i time otežaju svoju političku borbu za ženska prava.

Borba za oslobođenje žene od podređenosti, međutim, naprosto nije mogla biti prekinuta. Ona se nastavlja pod drugim imenima, djelomično i s distanciranjem od feminističkih grupa. Time je čitav pokret za ostvarenje ženskih ljudskih prava dobio još veći zamah. Izbivši protivnicima iz ruku polugu kojom je donedavno pokušavao izbaciti iz ozbiljnog razmatranja zahtjeve feministkinja, ženski se pokret razmahao. Danas je razgranat u lepezu nevladinih organizacija, od kojih je svaka organizacija zauzeta rješavanjem određenog segmenta iz kompleksa ženinih problema. Ukupni učinak jest taj da je žensko pitanje značajno dobilo još veću težinu.

Čini se da je najviši domet ženskog pokreta dosegnut u zahtjevima za ravnopravnost žena na području seksualnosti, za ukidanjem razlikovanja muških i

ženskih poslova u profesijama, za uklanjanjem pojmova o ženskim i muškim profesijama, u pravu na legalizaciju pobačaja te u zahtjevu za uvođenje plaća za bavljenje domaćinstvom u vlastitoj kući prema brojnosti članova obitelji.

S publiciranjem slučajeva svakodnevnog nasilja nad ženama od muževa grubijana, kažnjavanjem napasnika, otvaranjem prihvatnih domova za kraće boravke ugroženih žena, savjetovaništa i sastajališta žena s lošim iskustvima radi međusobne moralne potpore, izgrađuje se u javnosti svijest o potrebi razrješavanja ponižavajuće situacije.

Za razliku od feminizma koji se na ekstreman način borio i bori za promjenu tradicionalnog nepovoljnog položaja žene u društvu, ponajprije traženjem općeg prava za zaposlenje žena i uklanjanjem njezine neravnopravnosti unutar radnog odnosa te zahtjevom za njezino sudjelovanje u politici, društvu i kulturi te, za razliku od pokreta sufražizma, koji je izrastao kao zasebno krilo feminizma radi postizanja punih građanskih prava za žene, današnji ženski pokret uključuje svoje zanimanje prema poboljšanju ženinog položaja i u samoj obitelji, primjenjuje manje agresivne metode borbe i koristi se širim mogućnostima legalnog djelovanja unutar demokratski organiziranog društva.

Možda se najznačajniji rad nevladinih organizacija za ženska ljudska prava sastoji u upornom pritisku na zakonodavna tijela. Prave se prijedlozi za donošenje zakonskih rješenja iz područja zaštite žena na poslu ili u domu, za poboljšanjem obiteljskih odnosa, za zaštitu djece iz nesređenih obitelji i sl. U razvijenim zemljama Amerike i Europe tijekom posljednjeg desetljeća ugrađeno je mnogo novih zakonskih normativa iz područja obiteljskog prava i ženskih ljudskih prava. Na Konferenciji u Huairou mnoge su nevladine organizacije prezentirale mjere koje su u posljednje vrijeme poduzete radi poboljšanja statusa žene.

4) *Mir i ljudska sigurnost*

U okviru ove teme istaknuti su primjeri drastičnog gaženja najelementarnijih prava nezaštićenih žena i djece u područjima zahvaćenim ratom, etničkim ili vjerskim sukobima. Delegacije žena iz Hrvatske uspješno su prikazale svu patnju i stradalništvo hrvatskih žena, prognanica, izbjeglica, udovica, razdvojenih obitelji, nestanka najbližih, razorenih domova, kao zlo koje ponajprije pogađa ženu.

5) *Obrazovanje*

Žena je najčešće neravnopravno obrazovana u odnosu na muškarce, a i tamo gdje je ravnopravnost u obrazovanju formalno provedena, ukazano je na neravnopravnost u praktičnoj primjeni stečenog obrazovanja. Žene iz afričkih zemalja iznosile su podatke o visokom postotku nepismenosti žena.

6) *Zdravlje*

U mnogim zemljama zanemarena je briga o zdravlju žena, kako u pogledu zdravstvene preventive tako i liječenja. Nezdrava prehrana, loši uvjeti stanovanja

i sl. mnogo više pogađaju žene i djecu nego muškarce. U okviru ove teme govorilo se o angažmanu ženskih nevladinih organizacija oko suzbijanja narkomanije i drugih oblika ovisnosti u omladine, u roditelja, o AIDS-u, o problemu homoseksualaca.

7) *Ekologija*

Negativni utjecaj zagađenosti okoliša, nuklearnih eksperimenata, nuklearnog otpada, proizvodnje vezane za nuklearnu energiju narušava zdravlje majki i nekvalificirane jeftine radne snage, koja se najvećim dijelom sastoji upravo od žena, mahom neprosvijećenih i podložnih bespoštednoj eksploataciji.

8) *Duhovnost i religija*

Ukazano je na činjenicu da žene u posljednja dva desetljeća traže moralno i emocionalno uporište u religiji i u služenju Crkvi, pristupanju raznim sektama i sl. kao naknadu za uskraćenu ravnopravnost. Okretanje "prema unutra" mnogima pomaže u vraćanju nevoljama poljuljanog osobnog digniteta i dostojanstva, ali glavne Crkve svijeta nisu u organizacijskom smislu otvorene za uvođenje ravnopravnosti žene s muškarcem. U Katoličkoj se crkvi npr. vodi borba za dopuštenje ženi da poslužuje oko oltara za vrijeme sv. mise, ali nije ni kao ideja prisutna misao da bi mogla postići spremu i položaj svećenika. Kongres su iskoristile za međusobni susret pripadnice raznih internacionalnih grupa meditantkinja i vjerskih sekta. Neke su bile odjevene u istu odjeću (uniformirane), više ili manje dopadljiva izgleda.

Bile su prisutne i predstavnice vodećih Crkava u svijetu. Na istaknutim mjestima bile su izvještene slike Majke Tereze, a nije se zaboravilo navesti njezino podrijetlo. Predstavnica Vatikana imala je nastup u Pekingu istog dana kada i H. Clinton. Ovu 1995. godinu Papa je proglasio godinom žene. Katolička crkva poziva žene da se zauzmu za mir i toleranciju, za afirmaciju života, za vjersku suradnju s pripadnicima drugih religija. Zapravo Katolička crkva ženi mnogo toga stavlja u odgovornost, ali se ne primjećuje da joj daje i neka javna prava.

9) *Znanost i tehnologija*

Ova je tema bila puna podataka o nedovoljnoj prisutnosti žena u području informatike i tehnologije.

10) *Mediji te*

11) *umjetnost i kultura* područja su gdje se žene lakše probijaju, dok se o temi

12) *rasa i etnosa* mnogo toga čulo o podređenosti određenih naroda u cjelini, pri čemu se represije odražavaju na život žene još drastičnije nego na život muškaraca. Pitanje (ne)samostalnosti Tibeta vrlo je snažno bilo apostrofirano putem mučnih primjera tlačenja tibetanskih žena.

13. tema odnosila se na *probleme mladeži*. Rješavanje tih problema najizravnije se povezuje s naporima žena-majki, žena-pedagoga, psihijataru, liječnica.

Nije jasan odgovor na pitanje kako to da ni žene u bogatim i demokratskim zemljama, kao što su npr. SAD ili Švedska, nisu ravnopravne s muškarcima? Očekivalo bi se da je u zemljama bez teže ekonomske krize, sa stabilnim pravnim sustavom, visokim stupnjem demokracije i liberalizma, državne neovisnosti, s dobrim socijalnim rješenjima, naprednim obiteljskim zakonodavstvom i visokom kulturom, žensko pitanje gotovo riješeno, odnosno da problemi žena ne postoje u svom specifičnom, izdvojenom, prepoznatljivom obliku nego da se utopilo u općeljudske probleme neovisne o spolu. Da to nije slučaj, bilo je jasno izraženo i na ovoj Konferenciji. Upravo su u vodećim zemljama Zapadnog svijeta na dnevnom redu mnoga ista pitanja postavljana više od jednog stoljeća, bez obzira na to je li se to ideologijski pojavljivalo u formi feminizma, sufražizma ili kojeg drugog emancipacijskog ili zaštitničkog ženskog pokreta. Traži se i danas i u bogatim zemljama jednako pravo na školovanje, zaposlenje, jednake plaće za isti radni položaj, bolja zaštita majčinstva, bolja zdravstvena preventiva, partnerski odnos supružnika, ravnomjerna zastupljenost u političkim i drugim forumima odlučivanja, nesmetana mogućnost napredovanja u karijeri, društvena "logistika" kao potpora u dobrom funkcioniranju kućnih i obiteljskih poslova itd. Neki od ovih problema pokušavaju se ublažiti uvođenjem obvezatne kvote zastupljenosti žena i kontrolom zapošljavanja žena, posebno djevojaka i samohranih majki, no da puna ravnopravnost time nije postignuta, jasno je svakom.

Za žene iz nekadašnjih socijalističkih zemalja najzanimljiviji bi, čini se, bio odgovor na pitanje kako da se ondje gdje je ostvarena puna ravnopravnost u školovanju i zapošljavanju, puna pravna ravnopravnost u obitelji, sva građanska prava u društvu, ekonomska neovisnost od supruga i muških članova šire i uže obitelji, postigne onaj društveni položaj koji bi žene zadovoljio u istoj mjeri u kojoj on zadovoljava muškarce?

Budući da su žene u državama gdje se primjenjivala komunistička doktrina o vladavini "radnih ljudi" redovito bile zaposlene i time raspolagale vlastitom zaradom, imale pravo sudjelovati u upravljanju poduzećima i biti članovima vladajuće Partije, postigle pravno ravnopravan status s muževima u obitelji i kolegama na poslu, a da ipak unatoč tome nisu postigle stvarnu ravnopravnost s muškarcima, trebalo bi očekivati da će baš žene iz tog dijela svijeta s takvim iskustvom moći nešto više reći o razlozima zašto ni onda kada su žene školovane, zaposlene, politički aktivne, od obitelji emancipirane, također ne ostvaruju toliko potrebna i opravdana prava na ravnopravno sudjelovanje u javnom životu društva i države?

Na Konferenciji u Kini – kako u Huairou tako i u Pekingu – nije se glas žena iz ex-komunističkih zemalja čuo u smislu nudiženja nekih novih putokaza. One su – iznoseći stvarno pogoršano stanje žena u zemljama u "tranziciji" – s jedne strane izražavale izvjesnu nostalgiju za prošlim vremenima ili su, s druge strane, nedopustivom lakoćom opisivale sadašnje pogoršanje kao trenutno, u hrvatskom slučaju kao i u slučaju Bosne i Hercegovine gotovo isključivo ovisno o ratu.

Ni jedna ni druga razmišljanja nisu dala naslutiti stvarnu perspektivu. One žene iz Hrvatske koje bih radi lakšeg izražavanja označila kao "okrenute prošlosti", iako sam svjesna da to obilježje teško može biti sasvim točno, zaboravljaju da su žene i u prošlom sustavu bile samo radna snaga (u poduzećima, ustanovama i vlastitim domovima), neprisutne u političkom i upravljačkom djelovanju. One pak "okrenute sadašnjosti", koje izvor novih teškoća za žene u Hrvatskoj vide u ratnim prilikama, ponesene su žarom uvjerenja da će u Hrvatskoj sve biti bolje negoli je bilo čim se rat definitivno završi. "Žene okrenute prošlosti" bile bi dužne odgovoriti na pitanje zašto su žene u prošlom društvenom tzv. samoupravnom i socijalističkom sustavu živjele i radile u podređenom položaju, a "žene okrenute sadašnjosti" bi pak trebale dati argumente za uvjerenje da će Hrvatice u samostalnoj Hrvatskoj biti uskoro u boljem položaju od onih iz SRH.

"Žene okrenute budućnosti", postindustrijskom društvu, odnosno one koje najavljuju stvarnu promjenu ženine sudbine u društvu, na poslu i u obitelji, nisu bile primjetne, nisu iskočile iz mnoštva referata, radionica, tema, podtema, hepeninga, parola, plakata, brošura, propagandnog materijala, poruka, obilježile ovu Konferenciju.

Kada bi pitanje ravnopravnosti ovisilo o stupnju standarda i zaposlenosti žena, onda bi to pitanje bilo riješeno u visokorazvijenim ali i u ex-komunističkim zemljama. Vjerojatnije je da taj problem daleko više ovisi o predodžbama onoga što se uopće podrazumijeva pod ravnopravnošću žene. A ipak bi se trebalo pretpostaviti da će u vremenu pune kompjuterizacije, u kojem će intelekt postati odlučujući čimbenik pri zapošljavanju, stavljajući u drugi plan fizičku izdržljivost, ženski spol, fizički slabiji ali praktičnim razborom opskrbljeniji, biti bliži uspostavi ravnopravnosti s muškarcem negoli je bio u industrijskom društvu. U novom će društvu žene u pretežnom broju slučajeva, kojih bi broj trebao dosegnuti prosječnost, moći vlastiti dom – svoje prirodno mjesto – pretvoriti od običnog domaćinstva u mjesto obavljanja svoga društveno i materijalno priznatog rada. Na taj način danas privređuje manji broj žena, i to određenog profesionalnog profila (znanstvenice, prevoditeljice, poneke novinarke, prosvjetne radnice i one drugih sličnih profesija).

Kada se na okupu u istom danu i na istom mjestu nađu žene sa svih strana svijeta, jasno dolazi do izražaja da – uza sve sličnosti u poteškoćama – nipošto nije isto biti žena iz crne Afrike, iz Tibeta, Iraka ili SAD-a i Francuske. Položaj žene zrcalo je općih prilika u svakoj državi. Stoga se može zaključiti samo jedno: nije moguće govoriti o problemu žena a da to nije istodobno i govor o stanju u državi u kojoj dotične žene žive.

Na Kongresu se nije moglo ne primijetiti još nešto. Žene iz manje razvijenih područja svijeta, iz sustava u kojima je po uobičajenim kriterijima žena zapostavljena od onih iz razvijenog, svojim su izgledom, osim Irančinja, bez dvojbe djelovale ženstvenije, ljepše, opuštenije, toplije, od onih ozbiljnih, poslovnih žena iz naprednih zemalja. Podsjetilo me to na jednu davno zaboravljenu primjedbu jedne moje njemačke kolegice u ljetnoj školi talijanskog jezika u Perugi. U okviru jezičnih vježbi ta je Njemica opisala ono što je ona zamjetila kao razliku između Talijanki i Njemica. Tada Talijanke još nisu imale pravo glasa, nije im bila

dopuštena rastava braka, slijedile su tradiciju društva da imaju mnogo djece, nisu bile zaposlene izvan kuće, o njima se brinuo suprug, dok je sve to u Njemačkoj bilo drukčije, opisivala je mlada studentica talijanskog jezika iz Njemačke, da bi zaključila: međutim, Talijanke – po svom izgledu, oblačenju i hodu – odaju veću životnu radost i zadovoljstvo negoli je to slučaj s emancipiranim Njemicama. Zaposlene i emancipirane žene često djeluju frustrirano, nervozno i napeto. Ista se misao nametnula meni u Pekingu, gledajući na skupu vrevu raznobojnih, raznorodnih, raznovrsnih žena, unutar kojih su bjelkinje iz najrazvijenijeg dijela svijeta bile najmanje privlačne. Bilo bi zanimljivo vidjeti, jesu li današnje Njemice, nakon što je Njemačka postala po standardima vodeća sila Europe, postale sličnije ondašnjim Talijkankama ili je pak obratno, pa su Talijanke danas, nakon što su postigle ona prava koja su već onda imale Njemice, postale sličnije Njemicama nego svojim majkama.

Ako bih ovim razmišljanjima završila osvrt na probleme žena, kako su ih očitovale na Konferenciji u Pekingu, bojim se da bih mogla dovesti svoje čitatelje u zabludu da se zalažem za povratak žene "u kuhinju" i na njezin tradicionalan položaj. Bilo bi to doista suprotno onome što mislim i što sam htjela reći.

Smatram da je za ženu svaki položaj dobar ukoliko ga ona sama izabere kao sebi najprikladniji. Na žene se jednostavno ne mogu primijeniti ona vrijednosna pravila koja vrijede za muškarce. Muškarac ima samo jednu domenu u kojoj može zadovoljiti svoju afirmaciju i očekivanja drugih, a to je njegova javna profesija. Određen broj žena ide istim putem, ali ima nemali broj i onih koje bi bile zadovoljnije kada bi se vrednovalo i "žensku" sferu rada, materijalno i društveno cijenilo njezinu identifikaciju s vlastitim domom i obitelji. Žena svakako ima veće i raznovrsnije polje djelovanja i širih je zahtjeva. Za nju dakle treba postojati veći izbor u zadovoljenju vlastitih predodžbi o svojim pravima. Za nju ne vrijede normirane vrijednosti današnjice, jer su one rezultat "muških vrijednosti" i njoj one ne omogućuju veći izbor. Prisiljena je boriti se da postane jednaka muškarcu prema njegovim a ne svojim pravilima. Mora se uklopiti u industrijsko i građansko društvo koje je odvajalo dom od mjesta profesije i javno djelovanje time rezerviralo za muškarce.

Dovoljno je bilo promatrati vizualni izgled Konferencije pa zaključiti da žene imaju raznovrsnije interese od muškaraca i trebaju šire mogućnosti odabira djelovanja. Da je to bio skup muškaraca, imali bismo sliku 30-ak tisuća istih odijela, kravata i košulja, aktovki. Skup žena bio je mnoštvo raznih boja, odjeća, šešira, marama, vrpca, nakita, torbi...

* * *

Iz Hrvatske su od nevladinih organizacija Kongresu pribivale delegacije "Bede-ma ljubavi" (s 3 članice), "Ženske infoteke" (s jednim članom), dvije predstavnice organizacije "Budi aktivna budi emancipirana" (BaBe), jedna predstavnica "Hrvatskih intelektualki", jedna predstavnica ženske humanitarne i mirotvorne grupe iz Dubrovnika "Daša" NONA, zatim Ženski centar za ljudska prava (s 3 članice), Žene žrtve rata (s dvije članice). Bile su, nadalje, predstavnice iz dviju

ženskih organizacija formiranih pri političkim strankama, i to iz "Ženske interesne grupe" (ŽIG) Akcije socijaldemokrata Hrvatske i iz HSLŠ-a, uključene u svjetsku organizaciju žena liberalnih stranaka "International Network of Liberal Women" (INLW).¹ Hrvatska vladina delegacija predvođena predsjednicom Županijskog doma Sabora bila je dobro ekipirana. Imala je, naravno, status aktivnog sudionika. Na pekinškom dijelu Kongresa sudjelovale su također u radu pekinške konferencije u svojstvu promatrača članice HSLŠ-a, "Bedema ljubavi" i "Daše", koristeći se i pravom sudjelovanja u Huairou, dok su ostale navedene hrvatske delegacije bile uključene samo u rad u Huairou.

Hrvatska je prezentirala svoj nacionalni izvještaj o stanju žena, kako je to bila obvezna učiniti svaka članica UN-a u pripremi ovog Kongresa. Nacionalni izvještaj Republike Hrvatske za IV. Kongres o ženama izrađen je u posebno za tu svrhu formiranom državnom komitetu, koji je radio više od godinu dana. Njega je činilo nekoliko žena iz ministarstva rada i socijalne skrbi, ministarstva zdravlja, ministarstva vanjskih poslova te sa zagrebačkog Pravnog fakulteta i Fakulteta za političke znanosti.²

Izvještaj na 75 stranica više je propagandnog karaktera i jedva može poslužiti ozbiljnijoj spoznaji o stvarnom položaju žene u današnjoj Hrvatskoj. Najvredniji njegov dio jesu neutralni statistički podaci o ženskoj populaciji u Hrvatskoj (grafikoni i podaci o starosnoj dobi, mjestu stanovanja, odnosno podrijetla, ekonomskom stanju, školskoj spremi, zaposlenosti, broju djece, stopi nataliteta i modaliteta te podaci o nasilju nad ženama). Prikazana su postojeća zakonodavna rješenja i dodano posebno poglavlje o stradanju žena u ratu na tlu Hrvatske.

1

Iz Hrvatske su IV. Kongresu o ženama bile prisutne:

Vladina delegacija: Katica Ivanišević, predsjednica Županijskog doma Sabora, Savka Dabčević-Kučar, zastupnica Zastupničkog doma Sabora, Vera Babić, zamjenica ministra rada i socijalne skrbi, Robert Jambrović, šef Kabineta predsjednice Katicice Ivanišević, Marina Musulin, suradnica u Ministarstvu rada i socijalne skrbi, Dubravka Šimonović, suradnica u Ministarstvu vanjskih poslova, Mirjana Mladineo, suradnica u Hrvatskoj misiji pri UN u New Yorku, Vesna Kos, suradnica u Ministarstvu vanjskih poslova

Nevladine delegacije: Tereza Ganza-Aras, zastupnica u Županijskom domu Sabora (delegat INLW), Josipa (Višnja) Milas-Matutinović, predsjednica "Bedema ljubavi", Hrvojka Paljan, članica "Bedema ljubavi" zadužena za vezu s javnošću, Kristina Križanec, prevoditeljica u "Bedemu ljubavi", Vesna Kešić, predsjednica BaBe, Jerina Malešević, pravna savjetnica BaBe, Đurđa Knežević, predsjednica "Ženske infoteke", Lovorka Marinović, predsjednica ŽIG-a, Gordana Vučinić-Palašek, dopredsjednica ŽIG-a, Jany Hansal, predsjednica "Deše" – Dubrovnik, Maja Obad, članica "Hrvatskih intelektualki" Zadar, Nataša Jovjić, predstavnica NONA, Helena Nakić-Alfirević, predstavnica Ženskog centra za ljudska prava, Šarlota Fora, predstavnica Ženskog centra za ljudska prava, Dubravka Hocijan-Hercigonja, predstavnica Ženskog centra za ljudska prava, Rada Borić, predstavnica "Žene žrtve rata", Martina Bellić, predstavnica "Žene žrtve rata".

2

Marija Musulin, Vera Stanić, Vesna Bosanac, Prof. dr. Mira Ilinčić, Dubravka Hrabar, uz asistencije ekspertne grupe: Dubravka Šimonović, Smilja Leinert-Novosel, Jasna Ognjanović, Snježana Sremić, Zorica Matković.

Vrlo su zanimljivi podaci o sudjelovanju žena u politici, točnije u Saboru, koje ovaj izvještaj donosi. Godine 1963., dakle u vrijeme vrhunca Rankovićeve vladavine i provedbe ortodoksnog komunističkog načela o planskoj privredi uz isključivo partijski nadzor cjelokupnog privrednog i svakog drugog područja, u hrvatskom je Saboru sjedilo 24.1% žena, da bi u vrijeme provođenja privredne i društvene reforme koja je dovela do liberalizacije javnog života, do potiskivanja u drugi plan partijskog i otvaranja prostora za uvođenje stručnog kriterija u godini 1969., kada je već bilo sasvim očito da je reforma pokrenula konjunkturu gospodarstva i stvaralaštva, otvorila prostor za kritička opažanja o komunističkom sustavu, izazvala (lažne) nade o mogućem reformiranju toga sustava k "socijalizmu s ljudskim likom", broj zastupnica u Saboru pao je na svega 7,9%. Godine 1974., kada je nakon X. Kongresa SKJ dosegnut vrhunac represije nad hrvatskim slobodnomislećim rodoljubima, kada su uslijedila hapšenja ne samo pojedinačna nego i grupna, kada se kažnjavalo ne više za stvarno izgovorene a od vlasti zlonamjerno interpretirane riječi (tzv. neprijateljska propaganda) na kazne od par mjeseci do nekoliko godina, nego za potpuno izmišljene tobože planirane terorističke čine za koje je kazna bila od 5 do 15 godina, te je dakle 1974. godine broj žena u Saboru porastao na 16%, pa ubrzo na 18% i više. Dakle, što je stanje ljudskih sloboda bilo lošije, to je broj saborskih zastupnica bio veći.

U izvješću je izostavljeno da u današnjem sazivu Sabora postotak žena iznosi svega 5,4%. Svakako se postavlja pitanje kako to da je broj žena u hrvatskom parlamentu bio veći u represivnim vremenima od onog u periodima slobode te kako to da je najmanji broj žena zabilježen baš u Saboru izabranom na slobodnim izborima 1992. i 1993? Ako bi se iz ovih 5,4% isključile one zastupnice koje su u Sabor došle ne putem izbora, nego "po ključu" od 13 predstavnika srpske nacionalne manjine, onda bi postotak doista izabраниh žena na demokratskim izborima 1992. pao ispod 5%. Ovi podaci su – čini se – čvrsta potvrda o tome da je politička svijest u Hrvatskoj duboko konzervativna, vrlo patrijarhalna te da su oni veći postoci žena u politici zabilježeni u nedemokratskim vremenima odraz režije vlastodržaca, kako bi manipulacijom prikazali lažnu sliku o svojoj vladavini kao o vladavini usklađenoj sa zahtjevima modernog demokratsko-liberalnog svijeta, koji očekuje prisutnost žena u tijelima odlučivanja.

Hrvatska je članica UN, pa bi trebala slijediti opća načela na kojima UN inzistiraju. Vladinu delegaciju Hrvatske na IV. Konferenciji o ženama činile su vodeće žene vladajuće stranke pod vodstvom predsjednice Županijskog doma Sabora i članice svih najodgovornijih i odlučujućih foruma HDZ-a, pa unatoč tome ostaje činjenica da su se na ovim posljednjim izborima u prvoj polovici državne izborne liste HDZ-a, dakle, onog dijela kandidata za koje se s određenom sigurnošću pretpostavljalo da će biti izabrani, našle svega dvije žene? A nije ih bilo ni među kandidatima u izbornim jedinicama.

Dok bi se HDZ kao nacionalni pokret, koji je samim tim konzervativan, jer je posvuda u svijetu, pa tako i u Hrvatskoj, "običan" puk konzervativan, trebao voljom svog vrha poslužiti da žene uvede u Sabor barem upola do onog postotka koji preporučuju dokumenti UN-a, dotle bi Hrvatska socijalno-liberalna stranka morala biti privlačna ženama samo po svom karakteru. To međutim, sudeći po

državnoj listi HSLS, nije slučaj. Ni jedno afirmirano žensko ime na hrvatskoj političkoj sceni nije se našlo među izbornim kandidatima socijalno-liberalne stranke Hrvatske. Nakon izbora 1995. Istra ima u Saboru u oba doma ukupno 11 zastupnika, ali ni jedan od njih nije žena, premda se ta pokrajina voli hvaliti da je najnapredniji dio Hrvatske. Jedina hrvatska stranka koja njeguje pravi odnos prema ženama čini se da je Socijal-demokratska partija Hrvatske (SDPH), pa se stoga i moglo dogoditi da su od osam zastupnika koji ulaze u Sabor preko njihove državne liste čak tri žene.

U Zastupničkom domu Sabora Republike Hrvatske nakon izbora, koji su obavljani svega 40-ak dana poslije Konferencije o ženama u Pekingu i Huairou, sjedit će svega šest žena. Time njihov postotak ovaj put nije dosegnuo ni 5%. Položaj žena u Hrvatskoj – kao i posvuda u svijetu – odraz je stanja hrvatskog društva. Svjetske konferencije malo što tu mogu stvarno promijeniti.

EQUALITY, DEVELOPMENT AND PEACE The IVth World Conference on Women

Tereza Ganza-Aras

The Croatian Parliament, Zagreb

At the end of August and the beginning of September 1995 the IVth United Nations World Conference on Women was held in Bei-Jing. More than 35 000 women participated in the conference and some 3300 meetings took place where over 50 000 issues and solutions to problems, as well as legal and practical examples of methods for achieving women's rights were presented. The conference worked in plenary sessions and workshops, and several representatives from Croatia participated in its work.

GLEICHHEIT, ENTWICKLUNG UND FRIEDEN IV. Weltkonferenz der Frauen

Tereza Ganza-Aras

Parlament der Republik Kroatien, Zagreb

Ende August und Anfang September 1995 wurde in Organisation der UN in Peking die IV. Weltkonferenz der Frauen abgehalten. An der Veranstaltung nahmen etwa 35 000 Frauen teil, darunter auch mehrere Vertreterinnen aus Kroatien. Insgesamt fanden etwa 3300 Arbeitstreffen statt, auf denen man mehr als 50 000 Fragen und entsprechende Lösungsvorschläge, ferner Beispiele aus Gesetzgebung und Lebenspraxis für die Verwirklichung der Menschenrechte für Frauen erörterte. Getagt wurde innerhalb von Workshops und Vollversammlungen.